

Å utvikle elevenes kompetanse

Ingeborg M. Berge, Universitetslektor ved Lesesenteret

Målet for opplæringen er å utvikle elevenes kompetanse. I «Overordna del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen» blir kompetanse definert slik:

Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning (Regjeringen.no, 2017, s. 11).

Det er denne forståelsen av kompetanse som ligger til grunn for kompetansemålene i det enkelte fag. Ser vi nærmere på kompetansebegrepet kjenner vi igjen de tre elementene kunnskaper, ferdigheter og forståelse. Kunnskap inkluderer fakta, teorier, ideer og begreper og sammenhenger innenfor et emne. Ferdigheter handler om å “beherske handlinger og prosedyrer for å utføre oppgaver og for å løse problemer” og inkluderer en rekke ulike ferdigheter som bl.a. motoriske, kognitive, sosiale og språklige i tillegg til de fem grunnleggende ferdighetene (Udir, 2018).

Kompetanse må ses i sammenheng med dybdelæring som vil si «at elevene utvikler forståelse av sentrale elementer og sammenhenger innenfor et fag, og slik at de lærer å bruke faglige kunnskaper og ferdigheter i kjente og ukjente sammenhenger» (Regjeringen.no, 2017, s. 11). Både dybdelæring og kompetanse handler om å virkelig forstå noe, og å kunne anvende kunnskaper og ferdigheter. I tillegg inkluderer definisjonen av kompetanse også utvikling av elevenes evne til refleksjon og kritisk tenkning som er viktige sider ved elevenes holdninger og etiske vurderingsevne. Kunnskap og kompetanse ses som “nødvendige forutsetninger for å finne løsningene på dagens og fremtidens samfunnsutfordringer” (Kunnskapsdepartementet, 2015-2016, s. 5).

Lærerens oppgave er å omsette læreplanen til praktisk undervisning i klasserommet. I planleggingen må kompetansemålene avdekkes eller operasjonaliseres. Siden forståelse er et så sentralt element i kompetansebegrepet, kan en måte å operasjonalisere kompetanse på være å føye til ...for å forstå etter kompetansemålet (Fjørtoft, 2016).

Fra kompetansemål til forståelige læringsmål for elevene:

Elevene vil ofte jobbe mot samme kompetansemål flere ganger. De skal forstå ulike temaer og ulike aspekter ved målet. Det er avgjørende at læreren formulerer læringsmål for elevene i et språk som de forstår. Dette eksemplet viser flere mulige måter et læreplanmål i samfunnsfag kan avdekkes:

”Undersøkje og diskutere bruk og misbruk av ressursar, konsekvensar det kan få for miljøet og samfunnet, og konflikter det kan skape lokalt og globalt”:

...for å forstå hvorfor kamp om ressursar kan føre til krig

...for å forstå hvordan konflikter kan oppstå når klimahensyn og økonomiske interesser diskuteres.

...for å forstå hva en elev kan gjøre i sitt lokalmiljø for å bidra til en bærekraftig utvikling

...for å forstå hvorfor det er ulike syn på rovdyrpolitikk i Norge

En slik operasjonalisering av kompetansemål vil gjøre læringsmålene tydeligere for elevene, og kan bidra til faglig diskusjon blant lærerne om hvilke tema det skal undervises i og hva elevene skal forstå.

Litteratur:

Fjørtoft, H. (2016). *Effektiv planlegging og vurdering. Læring med mål og kriterier i skolen (2. utgave)*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2015-2016). *Fag – Fordypning - Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet*. (Meld. St. 28 2015-2016). Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Regjeringen.no (2017). *Overordnet del - verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>

Utdanningsdirektoratet. (2018, 29.oktober). *Kompetansebegrepet*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stottemateriell-til-overordnet-del/film-kompetansebegrepet/>